

بنچینه و اتای هه ندیکه ناو

جه مال بابان

- آرستین (ئه رجعتین)

به کیکه له وولاته گه وره کان ئه مریکی خواریو. ناوه که ی ئه سپایه، (ارجانت) به واتای (زین) دیت.

- اریجا (ئه ریجا):

له له له سینه. شاریکی میژویین کۆنه نزیك به روپاری ئوردو نو (خواردن) و نه که وینه رۆژه لاتی شاری (قدس). گوا به ناوی (اریجا) نه دهی (ارفخشلی کوری نوح) هوه و نه و بنیال ناوه.

- آزه (له زههر):

له کان خویا (جهه هه ری صفل) له شیوهی مرگه و تا بنیال ناوه، شو پیاهه پشهوای له شکری فایه کمان بوو له میسر، شووش دوی ئروست کردن شاری قاهیره بوو که له سالی ۳۶۱ ک به رابهره به ۹۷۲ زههر له لایه ن فایه کانه و بنیال ترا. ناوی فایه کمان به ناوی فایه کیچی پیغمبر (محمد) دهوه. (زهرا) یس ناستوی فایه به وه زههر یس له (زهرا) هوه هاتوه. (زهرا) یس له خه ریدیا زیاتر به نافرته رووگمش و سپی ونه، ان له و نترکی، (زهیر) یس به واتای سبکه له دیت.

- استراخان:

لای خومان (هه شه خان) یان یی. روت. له کان خویدا که لیک له بازار گانه کان سلیمان بو کار و یاری بازار گان که بشترو نه نه ئهوی چه کیک له وانه حاجی نه سبی کاکه جه به بوو. لیره موشیان ئه بردو له و سه ره وه (ومرشاو) وشق تریان نه هینا، له هه مووی زیاتر (سماویر) بوو. نه وسا په کیک بوو له به ندره گرنگه کان روسیا. ناوه که له ناوی جو ریک له ماسی به وه هاتوه که یی له لاین (STVRGEON) هه رته ماسیه شه که

خوشم نازانم میژوی وه هاشه بیدی و بنچینه ی ناو بوو به جو ریک وای لیکرم کسب له سه ناوی شار و شوینه کان لای خومان بنوسه وه. په که میان (اصول اسه المند و المواقم العراقیه) سالی ۱۹۷۶ له چاپ ترا. دوی ئه ویش سالی ۱۹۸۹ جاریکی تر وکتینه م به شیوه یکی فراوانتر به دوو بهرگه له چاپ دابهوه. بهوگی په که م هه به ناوه که ته بازار هوه. به لام بهرگی دوو هه م به داخه وه که و نه گیزه نهی سهردمی گران بهوه گران کاغه ز و چاپه به نه وه پشهوون تر، هه روا ساره ته وه چاوه بری هه ل قایی کردنه وه. بهرگی په که م زور بهی ناوی شار و دیهاته کان و شوینه کاز کوردستان لای خومان تیدا هاتوه جگه له شار و شوینه کمان سه رجهم حیران

به هه ر حال نه وهی لیره شدا پشکمش کراوه بنچینه ی ناوی هه ندی شوینی هه ره وه. جگه له لیکه نه وهی واتای هه ندی ناوی هه ر یس که هه ر لای و فزان هه ماندا به کار یان له هینین و اتا کاتیان نازانین. خوینه دوا ری به ریز: تو هاری کت به (ابو للال) یاخود (ابو فراس) با (ابو رزب یا ابو رباب) بانگ نه کیت. تۆ جگه له وهی ناوه که ی خوی به هه گه من له زانیت. نینجا ناشزان ناوی کوره که ی یا خود کچه که ی به ناوی چی دیت. بۆیه ته لیم (واتای) نه و چه ند ناوی لیره د هاتوون یئ سوودینه.

- ابو الهول (له بو لهوول)

ناوه که له بنه رندا (کنمان) به واتا (بو حول) هه گوا به له بهر ته وه به که زور له (حوول) ی خوی که نه مانیه کان نه کات. و رده و نه ناوه که (بو حول) وه، بۆیه (ابو الهول) و به کیکه له (هه م) کان میسر.

کافیر) لعادت کافیریش هیلکمی نهم مسایانه په که زیاتر (هیزی جنسی) په خواریدل زیاد نه هیئت .

- اسکندریه :

گرنگه ترین شاروبه ندمری میسره ، نه مسکه ندمری گوهره له ساتی ۳۳۲ پ . ز دوستی کردوبه به ناوی نوموه ناوتر اومه شه شاره نه کمونته مسر دمرهای سپی ناوبراست .

- استانبول :

ناوه کتان له روپیشی (ناسته) و (قوست نه پنه) و (بیزنه) سوو . په کم شاری تورکیا په له مسر دمرهای .

- اسوان :

شاریکه له (صیدی میسر . جارجار په (اصوان) پیش ناوه بیرت له کمونته مسر ووبلری نیل له ناوجهی (توبه) دا . له موپیش (بیس) پان پیر له موت ، همروما (سویت) و (سینه) . حموزی لاقوی اسوان که له له نیجاسی دوست کردن (سدالمالی) دا له مسر دمرهای مسروکی غواپخیز شیوو جمال عمیلول ناسر دا په پیدایو ، گومره ترین کلر بوو که له مسر دمرهما له میسر خیر ایدی .

- اجادیر :

شاریکه له وولان (مغرب) له مسر دمرهای له تله سی . اخابدر یا خفود (اجادیر) ووشمیکی (بیر) دکانه به واتای (دبوار) دیت به لأم وادباره . به چهی ناوه که له گهر پینه بو مسر دمرهای قشیه کان . هر هم شاره بوو که چهند سالیات له مومبو له له نیجاسی بومو له رزه په کی یانمانان زوری ویران بوو .

- افغانستان :

شویف له لغانه کان . له موپیش (خراسان) پان یی له موت به ووه داکه له کمونته پشی روزه لای وولانان پشلاپ (خوړ - نسان) پش به واتای له شویته دی که خوږی ئی همدلی . به لأم پیش هاتی نیلام به خوراسان و تراوه (آزیاتا)

- نوروپا :

له پنه چه دانلوه که یونانیو به واتای (ولان بلاو) دیت . همدلیکیش له لاین گویا نه اوکه (اراسی) په به واتای (روژواو) دیت .

- اردن :

له زمان همره پیدا به واتای (خه والو - التماس) دیت . به لأم زیاتر به واتای زوروسه رکومتن (الشدة والغلبة) دیت . له لایه کی ترهوه له لاین (اردن) و (هلنسین) همدوکیان جووت کوری (سام کوری ارم کوری) سام کوری (نوح) بوون .

- ام القری :

ناویکه له تاره کانی (مکه) ی پیروز . له لاین له بهر به وهدی که بنه چهی زده نیته بویه به یی و تراوه . وانا کوپین تر دینه په له گشت دوورگی همره پیداوله

گشیمان گرنگه ترهوه له هموموز باتر ورووی ق نه کهن .

- اورغواي :

ولانیکي نهمه مرکهای لاتینی په . به ناوی (اراشونا) و مناوتراوه که ووبارنکی دریزه له (برازیل) و دریزه په کی ۱۸۰۰ کیلومه ترهوه له گه لیک شویف گوید وباره که کانی له تلماس) هپه .

- اولان باشار :

پایته ختی کوماری (منغولیا) په که دانیشتران نریکی دیو ملیون که سن به لأم پاتایی و لاکه که په قدمه وولان همدستان له هیئت و زوری دهشته . اولان باشار به واتای (پالهواو سوور - البطل الاحم) دیت .

- البحر الايض المتوسط :

زووتر هر عه به یی پان نه موت دمرهای روم ، جگه له وهدی گه لیک ناوی تری هه وهدی دمرهای (مغرب و مغرب و غرب) و دمرهای (رؤم و رؤمی و الفرنج) و دمرهای (شام و شامی) . همره وهدی دمرهای (خوری) شی یی له موت تری و به لوکی (آق دکز) و همدنیک جبار دمرهای سه وزی پی له لاین سو له وهدی له دمرهای له تلماسی جیاباگر شه وهدی دمرهای (تار بکستان) پان یی نه موت .

- بحرین :

له راستیدا خوی له چهند دوره گه په کی بچووک پیکه اتوه له ناو اوا له موپیش (اوال) و پیش له ویش (حلسون) و پیشتریش (چلوس) پان یی نه موت .

- بنگله :

شاری (لینسیا) ی قیالی په . که به شاری هونه و جوان به ناو پاتگه . بندیش لیکدانه وهدی (بونز دوشیا - الدوقه الجمیله) ی هه وهدی .

- برازیل :

سالی ۱۵۰۰ له لایه ن (کابراال) بو، دوژراوه ووه . ناره کمش له ناوی داریکوه هاتوه که زور بلاوه له و ولته دا ناوی (بیرسیل) ه وزه یگی سوور پان له م داره همدی وهدی ویک بویه به کار پان هه تیا .

البحر الاحمر :

له موپیش (قوزلوم) پان یی نه موت به ناوی شاری قوزلوم کونه وهدی که همر و شاری (سوس) له میسر . نستان دمرهای سووری یی له لاین به هوی له ووه که تاوه نیان هه وهدی تیا نه لاین و شیاران له کانی خورواوا که تیشکی روژیان ئی نه هات رهنگیکی سوور له مده وهدی .

- برج ابلق :

نهم بورجه نه دنازیار (اقل) له پانی لاسن له پاریس خادوستی کرد . همر له م پیاوش بوو همدیکه ئی (مغاناخر په) ی ویک دیار په کی گه لی همره نسه بوو گه لی همره پیکار دوست کرد .

- پنجاب :

له پاکستان روژواو ادایه . ناره که برینه له دوووشه (پنج پخود پنج پخود پنج) و (آب پخودنار) و انا وولان پنج روپلر .

البيت الايبض:

لهواصن سر وکي ولآله په کنگر توه کان لهبريکای ليدانه نيښت. سالی ۱۸۱۲ ولآله په کنگر توه کان (جاری) شهربان دادزی ليکنگه ره. سالی دوايي فيسان ته ميريکا خيږشي برده سر که نه داو سمونه کموت. پويه سالی ۱۸۱۴ یريتانيا خيږشي برده سر وواشته نو داگري کر موده سق کرد. به سوتالدين زور شوين کړکيک له و لآله نيښته چي سر وکي نهمه برکيايوه دواي توه له نهمه برکيايوه کان همستان مهنلگاي سونايو سر کومار بيان په پويه سي پويه مگر مدهو، بز له موي شوينه واري سوناگرگيه کهي بشار نيتهو. له بهر توه له موه سوه له شونه ناو نراه (البيت الايبض).

بيت الحم:

رمنگه ميه هه نديک کيس له و (لحم) به گوشت ن بگا به لام له راستيدا له و (لحم) به به زمال (سريان) به يو به واتاي (نان) ديت.

کتاري Canary

چنه ند دوور گه په کي سر په لپستان نزيک به ستوري نه مهربقا. نهماته دوورگي گه گشت و گه شتاره کان. ناوه کزنه گه بيان (دوورگي به ختوه موه کان) يوو. په لام که ناري به لاتيني Camara به سگه هيواري. هه من له بهر توه په که سگي زور لمو دوور گانه دا لزي.

جزر القير:

له درهاي (هندي) دارو له و په پيش له لايمن فرم نسيه کانه وه داگير کرايوو ناکو له سالی ۱۹۷۵ دا سر به خ سوون. دانيشتر انسان نزيکي چوار سده هزار موسولمان که له کان خوياري پان کالو نونه نه وي و نيښته خيږيون. په زوري (گول) نه فر وشن به دوهوه. ناوه کهي به واتاي (سهي) ديت.

حيثه:

ناوه عمر ميه کهي همشرط (حيش) عر بيه که له کاتي خويدا له دوورگي عهده به و به بر يکاي درهاي سوور دا پيرونه نه مو له شوي تي فيستانا نيښته چي برون. په لام له و رو په ميه کان له دواي هم ولآله يان نونا (بي سينا Abyssinia) په لام نيستا خنلگي ولآله که هم (الوياسي) په هلقين، که له مېش ووشه يکي برون ره گه زو په واتاي (رووي سورا) نه چوتکه پونايه کان زوي. هم ناويان له دانيشوان ولآل (توبه) ي عوار مسرو سووان و حيثه نابوو، ناکو له دوايدا هه نه نيا به حيثه وه گير سايه و به به سر له و داير!

سوزبون:

ناوي کوليجي ويژ موز اتاري به له دانشگاهي پاريس. هه نديک چار هم به خوشي له لئين دانشگاهي سوزبون. نه مېش به نايوي دان زرنه ره که به و به يان (روبير سوربون) که نه شه به ک يو له سر ده يي لوبسي نوه مدها سوتابخته يه کي کروه بز خويشل لايي ليو فايه ده ست کور ته کان. دواي توه، يوو به کور ليني ويزه موز اتاري له دوايشد ايوو به هوني دانشگاهي پاريس.

ماراټون:

هم زواوي راگر دنیکي به کومه له و له سر خز به لام ماراټون خزي ناوي شاريکي کون پونايه. سالی ۱۹۰ پيش هاتي ميسا شمېرک له به يي دانيشوان (ايتاي يونان) خو فارسه کانداه روويداو به سر که و تي نه نيته کان کونکاي هات. پويه له خوشيا به کيک له سر بيازه يونايه کان له شاره وه که تيا سر که و تن په راگر دن همو نه نيته که تري پوه يي مژده ي سر که و تيان بلان. په لام دواي گه يښتنه نه و نه مدي نه بريد له مانده ي قيدا تزد، پويه ناوي هم شاره که ماراټون بو تزا به سر همو راگر دنه دا پي به يلاکر نه موي همو سر بيازه هه مر مکه به در يزي ۲۶ ميل به پي پسر هه راي کرد.

پوليبيا:

ولآنيکي نه ميريکاي خوار ووه به ناوي پيشه موي نهمه بر يکاي عوار وو (سبون پوليبيا) هوه ناو نراه که شوي له دايکيو وي له نيز و بلا يو دواي مردن ناشني له (کولوبيا) يوو.

تاج محل:

کوشکيکي رازاوي زور جوانه له (اجرا) نزيک (دهلي) له هندستان له پانغه دا وک گومه نزيک يو شاردن موي لاشي (ارجونه نزي شاجيهان) دوست کرا که (تاج محل) پيشان يي نه ووت. نهمه موز و گير راو يوو به (تاج محل) شاجيهان لپهر اتوري هندستان يوو، عزي له به چدها موسولانيکي مه موزل يوو له سالی ۱۶۲۸-۱۶۵۸ حوکم کرد. ژنگه کي زور خوشه و بست و چوار نه سالی لي يوو که مر نه توه موه زدي له سر گور مکه ي دوست کرد.

تايلاند:

په کيکه له ولآله کان روژه هان کاسيا له و پيش (سليم) پيشه ووت. تايلاند به واتاي (زېمپهي گلزادي) ديت.

تر فلگار:

ياخوده به عمر ي (الطرف الاخر). شهيدانکي له له لندن. له ناو مرسته کېدا پايه يک له عمر مې هم ستاوه که به رزيه کهي (۱۸۵) يي به، له مدهش به ناوي همو شونيه يه که شه ره ده رزيه کهي به يي فرم سعو ليکنگه موي تيار و وادو سر کرده ي هيزه کان لينگليز (نلسون) له نزيک (کروي طارق) جبل طارق) له پان گاه مريکايوو که هه رب يي مئين (طرف الغار) به کساندن نه فرم سکان کونايي هات.

نم نلوچه به دیته خواروه .

سیاه :

ه و نیمچه دورگه په که لاسوا له هغه یفایکوه له به سینه وه له بنجه دا ناره که نلوچی (اکدی) ی کزنه به واتای (خوای مانگه) دیت ولای میلفتان سابه کانی کزنه به واتای (زه بنی مانگه) چمباره .

سوقطره :

په کیکه له پاریزگانان کوزماری به من و (حلبین) پی ته ختین ناره کی له (سوق قطره) هوه هاو توه (قطره) شلاویکه که له دار و دره خنه کان جیای

واتای نم ناوانه چین ؟

زهراه :

رووگش . سپی . پرشگداره ،

رهاب :

ههوری سپی

رهب :

نلوی پلک ، ناری شیرین .

ژیتب :

داریکی بوخنونه له هه ریبانا .

ژمزم :

ناویکه نامه کی له په پی سویر و شیر بنیایه . نلوی زهزمی نیز و ژیتبه .

رشوه : (رشوه)

لسک یاخود (نیر بنی ناسک)

رشوه : (رشوه) برتیل .

فاروق :

ناژنلوی حزه رن عومه وه ، که هه رقی بمینی ححقو ناحه فی نه کسرو له په کی جیهانه کرونه وه .

قراس : شیر

طلال : روو جوان .

طلی : سووکه باران یاخود شمونم .

طارق : له ستیری په ربه پان (الطارق) . وما ادراك ما الطارق ، النجم

الناقب .

کلثوم :

دهموجاوه تله و . دهموجاویر (ام کلثوم) : خاوند دهموچاویکی تر

خوید : نو که سه به دان له دهمالیمو (مرداه) : بوژله .

سهام : (سیهام) : کوی (سهم) که پر تپه له (تیر) .

سهام : (سوهام) : گهرمایه کی دادرین نه نفازمیه .

سیویه : گه ودر تر بن زانای (زیمان) بوو . نلوی بشرکوزی عومه کوری هوسمانه . له بهسره لعدایک یووهو سانلی ۷۷۰ ز له نژیک شیراز

فهرمان ییز دانی به جیهیناوه . دایکی له خوشمو یسناپنی ووتوه (سیویه) که به زمان فارسی (یونی سیو) نه گه به نیت . چونکه مندانلکی سوروسیو رومه تکلنی ویک ستیره لاسوره بووون .

سعیر امیس :

یه کیک بوو له شانه کانی دمولق ناشوری و ناره که په واتای (کوتر)

دیت .

قبرص :

ناره کی له (کبیر یوس) ی لاتینه وه هاتره که په واتای (زهر د - نحاس) دیت .

کتیسه ی قیامه :

له (قدس) شازنه هیلانه دایکی (نسططین) سال ۳۳۵ ز که سری له (قدس) دا ، فرمانان دهر کرد بو وروستگردن له م کلیسه . یوه پی نه لین کلیسه ی قیامه ، په یروایه ی عیسا پیته مبر له کانی خوینا له ونیزه (هه لاسوه) و به ورو ناسمان سرکه وتوه .

مقادیش :

پاپته غنی صوماله . گواپه به زمان داتیشوان هم ناره (نقدش) نهو شونه په که موری نیا مزل نه درنی بو فر ووشن ، لای خومان نیس نه لین میدان موم فر ووشان . هه نندیکش نه لین گواپه له بنجه دا (مفله اانشاه) په بوو به (مفله شاه) تنجا مقدیش .

عجیظ اهلادی :

ماجلاز بو توه غالی له ناره ی به سه را بری له کانیگدا که به (دهر به ند - مطبق ماجلان) دا تپه ی بره مو شه مریکی خوارو ، شهوسانه و له و روژمه داله و دریاگه و ربه ی کپو هین و لسمر خردی بره نه ناره ی لی تا له کانیگدا که نلوی له م دهر بایه له گشت دهر یکان تر توره تر و شه پوله کان بهر زترو هه لساوتون .

نویا :

ناره چه یکه له خوارووی میر . ناره که نه گه رینه و یوسه دردی فیر هونه کال میر به واتای (فلتون) دیت چونکه ساکه کئی له نالوندا دوه لسه نده .

کریت :

دوررگه یکه له پال بو تاندا . کاتیگ که هه ربه کانی تیچ ورو ناویان نا (افر پیتش) .

یابان :

یاخود جهانان : ناره که له بنجه دا به زمان جینی په Jiu pen واتا روژمه لات .

صبا (صبا): که نجیبه.
صبا (صبا): بای روز هلات. (رده‌ها).
مناخ (مناخ): نهوشونیه که خوشتری تایبغ نه‌دی.
مناخ (موناخ): ناوومه‌وا
مسحیح
بجینچه‌کی (عبری) یهو (مسحیح) به، نه‌وی که (پیرزوه) باخود
پیرزوکراوه به وونی زهیت هه‌نویانه بو پیرزوی.
یسوع
نه‌میش به عیران (خلص وانا روزگار کر) دیت.
عیله: زن له‌لو
هریره (هوره‌یره)
(ابوهریره) یه‌کیکه له (هاووم) کان (پنجه‌بهر . د) نساوی
عه‌بدولره‌حان کوری صخره‌له‌بجینچه‌داخه‌لکی (مین) به. همر له‌منالیه‌وه
که‌شوان مورو مالآت بووه‌نیچه‌پیلله‌له‌گه‌ل خوی پر دونه‌دهشت یاری
له‌گه‌ل کردمو پی واپوار دوه. همر له‌بهر نه‌ویه ناوتر آوه (ابو هریره) که
زوریه‌ی به‌شکی زوری تسه‌کان (پنجه‌بهر . د) به‌زمان نه‌ویه له‌گه‌ل
وینته‌وه.
قارعة: جار یکی تر.

روزی زیندوکرده‌وهو لیسرسته‌وه (روزی قیامت) (القارعه)
مالقارعة . . واما مالقارعة).
غایة:
ژن جوان که هیچ پیوسته‌کی به‌شاریشت نه‌ن و دست به
خویانه‌هینت
هیش:
بجیروی کولوا
اخطل:
له‌بجینچه‌دانانزاوی شاعیری نه‌م‌وی (غیاث‌التغلی) به‌اخطل به‌وانای
(گویی زل) و(گویی شور) دیت. شاعیری لوبانیش (بشاره‌خوری) له‌و
نازناوه‌ی له‌خوی تا به‌خوشی له‌خصل له‌م‌وی یه‌وه.
جعفر: روپلر
لینه: دارخورمای زو (پن) یار باخود دار خورمای بجیروک:
احضف: شاد.
عاہل: شا. م‌لیکی م‌زن. همر وه‌ها به‌وانای یوم‌زن (ارمله) بش‌دیت.
حاتم: وانا حاکم (دادپرس).
حارث: کاسکار.
هشام: به‌خواه‌ن دست‌دو دل‌ی فراوانو به‌خشنده‌نه‌لین. (باشماوه‌ی بو
جار یکی تر).

• الخلاصة العربية

اصول اسماء بعض المدن والمواع مع شرح معانی بعض الاسماء العربية للاذکار والاداء

جمال بابان

وعلاجه وقد وصل الى المرحلة النهائية تقريبا الا ان أحداث الحرب سنة ۱۹۹۱ وما افتتها من ارتفاع اسعار الوقود والطبخ وغيرها حالت دون انجازها. فالقسم الاول من المقال يتطرق الى شرح اصول بعض الاسماء العربية والاجنبية وكيف بيت وترسخت الاسماء المذكورة. اما القسم الثاني من المقال فهو خاص بشرح معاني بعض الاسماء العربية للتباولة من الذكور والاناث حيث ان معاني اكثرية الاسماء غير معرفة لدى الاكراه على الاقل بالاضافة الى بعض المتكلمين بلغة العباد نفسها. وابطط مثال على ذلك فليل هناك من يظن ان معنى (جعفر) هو (النهر) وان (عيله) تعني (المرأة) المكتنزة) وللشرح معاني البعض من تلك الاسماء تم تسمية القسم الثاني من هذا المقال.

يقول الكاتب: ان ولعه بالبلديات دفعه باستمرار الى الجري وراء اصول اسماء المدن والمواع لعين الوصول الى نتيجة ماثلة تلوهر بحتة. وحل خلا الاسماء قد اصغر في سنة ۱۹۷۶ كتاب (اصول اسماء المدن والمواع العراقية) التي احقرى بين دفتي شرح اصول اسماء اكثر المدن والمواع الكردية في كردستان العراق بالاضافة الى الاسماء العراقية الاخرى بصورة عامة. ويعد صدور الكتاب المذكور وتجمع معلومات اخرى لديه بنس المآل اعداد طبع الكتاب الاثني المذكور بصورة مزينة ومنقحة وبتجزئين الاول اصول اسماء المدن والمواع في العراق (عنا بندا وعلاجه) وهي الاسماء التي توصل الى اصولها وقد طبع سنة ۱۹۸۹. اما الجزء الثاني الخاص ببنداد